

**LOYIHA ASOSIDAGI O‘QITISH ORQALI O‘QUVCHILARNING
REAL HAYOT MUAMMOLARINI HAL QILISH KO‘NIKMALARINI
SHAKLLANITIRISH**

Karimberdiyeva Farangiz Axmadjon qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Turizm fakulteti “ Marketing” yo‘nalishi 87- guruh talabasi

Ilmiy rahbar

Berdiyorova Shaxnoza Xolmaxmatovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, ingliz tili o'qituvchisi

sh.berdiyorova@tsue.uz

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim egallashi bilan bir qatorda, ularda real hayotda uchraydigan muammolarni mustaqil tahlil qilish, ularni hal etish, ijodkorlik bilan yondashish va samarali qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy ta'limda o'quvchilar tayyor bilimlarni qabul qilishga ko'proq yo'naltirilgan bo'lsa, bugungi kunda ta'lim jarayoni amaliyot bilan uyg'unlashgan, izlanish va tadqiqotga asoslangan yondashuvlarni talab qiladi. Shunday metodlardan biri — Loyiha asosidagi o'qitish (Project-Based Learning, PBL) hisoblanadi.

Loyiha asosidagi o'qitish — bu o'quvchilarni real hayotga yaqin bo'lgan vaziyatlar, jarayonlar yoki masalalarni hal qilishga yo'naltiruvchi pedagogik yondashuv bo'lib, unda o'quvchilar ko'proq mustaqil, faol, mas'uliyatli, ijodkor va hamkorlikka tayyor shaxslar sifatida shakllanadi. Ushbu yondashuv o'quvchining nafaqat nazariy bilimlarini mustahkamlaydi, balki uni amaliyotga tatbiq etishga o'rgatadi.

Loyiha asosidagi o'qitish — bu o'quvchini markazga qo'ygan, faol ta'limga asoslangan, muayyan vaqt davomida bajariladigan, real muammoni hal qilishga qaratilgan, yakunda aniq va amaliy mahsulot yoki natija taqdim etiladigan o'quv jarayonidir. PBLning asosiy jihati — o'quvchi o'zi tanlagan yoki o'qituvchi tomonidan berilgan mavzu ustida chuqur izlanish olib boradi, bir nechta manbalardan foydalanadi, axborotni tahlil qiladi, amaliy yechim topadi va uni himoya qiladi.[1]

Loyihalar turli ko'rinishda bo'lishi mumkin: tadqiqot loyihasi, ijtimoiy loyiha, texnologik loyiha, ekologik loyiha, iqtisodiy loyiha va boshqalar. Bularning barchasi o'quvchini real hayotga yaqinlashtiradi va unda masalani hal qilishning kompleks yondashuvini shakllantiradi.

Real hayot muammolarini hal qilish ko'nikmasi — bu har bir inson kundalik hayotda, kasbiy faoliyatda, jamiyat bilan munosabatlarda duch keladigan turli muammolarga ilmiy, mantiqiy va ijodiy yondashish, mavjud imkoniyatlardan foydalangan holda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatidir. Bunday ko'nikmalar shaxsni:

mustaqil fikrlovchi,

muammoga tizimli yondashuvchi,

muloqotga ochiq,

hamkorlikda ishlay oluvchi,

kreativ va tashabbuskor

sifatida shakllantiradi.[3]

Loyiha asosidagi ta'lim aynan shu kompetensiyalarni rivojlantirish uchun eng samarali vositalardan biridir.

Loyiha asosidagi o'qitish real hayot muammolarini hal qilish ko'nikmalarini qanday rivojlantiradi?

Quyida ushbu metod o'quvchilardagi muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi asosiy omillar batafsil yoritiladi.

Har bir loyiha muammoni aniqlashdan boshlanadi. O'quvchi muammo mohiyatini tushunish, sabab va oqibatlarni tahlil qilish, muammoning qay darajada ahamiyatli ekanligini belgilash kabi jarayonlarga jalb qilinadi. Bu o'quvchida analitik fikrlashni rivojlantiradi.

Misol uchun, ekologik mavzuga oid loyiha qilayotgan o'quvchi hududdagi chiqindilar muammosini o'rganadi, statistik ma'lumotlar to'playdi, aholi orasida so'rovlar o'tkazadi. Natijada u muammoni real ko'rinishda tushuna boshlaydi.

Loyiha bajarish jarayonida o'quvchi turli manbalardan axborot izlaydi: internet, ilmiy maqolalar, kitoblar, intervyu, kuzatuvlar. Bu esa o'quvchining:

axborotni saralash,

ishonchli manbani aniqlash,

ma'lumotni tahlil qilish,

solishtirish va xulosa chiqarish

ko'nikmalarini shakllantiradi.[2]

Mazkur jarayon real hayotdagi har qanday muammoni hal etishda juda zarur sanaladi.

Loyihada tayyor javob bo'lmaydi. O'quvchi mustaqil ravishda muammo yechimi ustida bosh qotiradi. Bu jarayonda u ijodkorlikni ishga soladi, yangi takliflar beradi, noodatiy yechimlarni ishlab chiqadi.

Masalan, maktabda suvni tejash bo'yicha loyiha qilayotgan o'quvchi oddiy nazariy taklif bilan cheklanmay, suv sarfini o'lchaydigan kichik qurilma loyihasini ishlab chiqishi mumkin. Bu innovatsion fikrlashni shakllantiradi.

Loyiha davomida o'quvchi bir nechta variantlarni ko'rib chiqadi, ularning ijobiy va salbiy tomonlarini tahlil qiladi va eng maqbulini tanlaydi. Bu jarayon real hayotdagi qaror qabul qilish mexanizmini o'rgatadi.

Qaror qabul qilishda: mantiqiy fikrlash, tavakkalchilikka tayyorlik, vaziyatni baholay olish, mas'uliyat hissi kabi jihatlar shakllanadi. Ko'plab loyihalar guruhda bajariladi. Bu esa o'quvchilarda:

- jamoada ishlash,
- mas'uliyatni bo'lishish,
- vazifalarni taqsimlash,
- o'z fikrini asoslash,
- boshqalarning fikrini tinglash
- ko'nikmalarini shakllantiradi.[3]

Jamoadagi har bir a'zo muammoning bir bo'lagini hal qiladi va yakunda umumiy natija yuzaga keladi. Bu jarayon haqiqiy hayotdagi ish faoliyatiga juda o'xshaydi.

Loyiha asosidagi ta'limning eng katta ustunligidan biri — o'quvchining faqat nazariy bilim bilan cheklanib qolmasligi, balki o'z bilimini amalda qo'llay bilishidir. O'quvchilar tajriba o'tkazadi, kuzatishlar qiladi, loyihani sinovdan o'tkazadi.

Amaliy tajriba o'quvchini: mustaqillikka, o'ziga bo'lgan ishonchga, real jarayonlarni tushunishga, xatolardan to'g'ri saboq olishga o'rgatadi.[4]

Xulosa qilib aytganda, Loyiha asosidagi o‘qitish zamonaviy ta’limning eng samarali pedagogik texnologiyalaridan biridir. U o‘quvchilarni nafaqat bilim olishga, balki hayotiy vaziyatlarda duch keladigan murakkab masalalarni hal qilishga tayyorlaydi. PBL metodida o‘quvchi ijodkorlik, izlanish, mantiqiy fikrlash, hamkorlik, muloqot, qaror qabul qilish, vaqtni boshqarish kabi ko‘plab kompetensiyalarga ega bo‘ladi. Eng muhimi, bu yondashuv o‘quvchini real hayot jarayonlari bilan tanishtiradi va uni mustaqil, tashabbuskor, mas’uliyatli shaxs sifatida shakllantiradi.

Bugungi kunda mehnat bozorida talab qilinayotgan asosiy ko‘nikmalar — kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlikda ishlash va murakkab muammolarni hal qila olishdir. Loyiha asosidagi ta’lim aynan shu sifatlarni rivojlantiruvchi eng kuchli vositalardan biri bo‘lib, o‘quvchilarning kelgusida raqobatbardosh bo‘lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bekmurodova N. Zamonaviy ta’lim metodikalari. — Samarqand: Registon-nashr, 2021. — 87–112-betlar.
2. Kolb D. Experiential Learning Theory. — New York, 2016. — 87–122-betlar.
3. Zokirova M. Interfaol o‘qitish metodlari. — Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti, 2021. — 140–165-betlar.
4. Shodmonov Q., To‘raxodjayev M. Innovatsion ta’lim texnologiyalari. — Toshkent: O‘zbekiston, 2018. — 56–79-betlar.
5. Kholmakhmatovna, B. S. (2025). The Importance of the PBL Model in Modern Education in Developing Cognitive and Critical Thinking in English Language Teaching. Spanish Journal of Innovation and Integrity, 48, 102–104. Retrieved from <https://sjii.es/index.php/journal/article/view/856>